

dr Anna Dąbrowska
Instytut Filologii Germańskiej
Wydział Filologiczny
Uniwersytet Jagielloński
Al. Mickiewicza 9a
31-120 Kraków

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko:

Anna Dąbrowska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne - z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

2005, magister filologii germańskiej na podstawie rozprawy „Zur Bedeutung der Ellipse in der Literatur. Funktionelle Analyse der Ellipse anhand ausgewählter Gedichte von Gottfried Benn, Paul Celan und Durs Grünbein“, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, promotor: dr hab. Jadwiga Kita-Huber, prof. UJ. Dyplom studiów stacjonarnych z wyróżnieniem.

2009, doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa na podstawie rozprawy *Interkulturalität im Schaffen Soma Morgensterns*, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, promotor: prof. dr hab. Maria Kłańska, recenzenci: prof. dr hab. Hubert Orłowski, prof. dr hab. Elżbieta Dzikowska.

Poza tym:

2004 r., dyplom Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia im. W. Żeleńskiego w Krakowie, dyplom muzyka instrumentalisty, ukończona klasa skrzypiec.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych:

Zatrudnienie w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego

1.10.2005 r.- 31.8.2006 r. umowa na zastępstwo, asystent

1.10.2006 r.- 30.06.2007 r. umowa na zastępstwo, asystent

od 1.10.2008 r. do chwili obecnej – umowa o pracę

od 1.10.2009 r. asystent z doktoratem

od 1.10.2012 r. adiunkt

Studia doktoranckie od 1.10.2005 r. do 30.09.2009 r.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego:

Monografia *Narrative der Islamischen Revolution im Iran anhand ausgewählter deutschsprachiger Romane (2010-2019)*. Seria *Beiträge zu Literatur und Medien der Gegenwart* pod redakcją Moniki Wolting, Pauli Wojcik i Olivera Rufa. Wiesbaden: Harrassowitz 2022, 258 str.; ISBN 978-3-447-11779-1, 300 pkt. dla humanistów

MONOGRAFIA AUTORSKA

Praca wskazana jako osiągnięcie habilitacyjne stanowi pierwszą monograficzną próbę scharakteryzowania niemieckojęzycznych powieści na temat islamskiej rewolucji w Iranie. Analizowane teksty są o tyle istotne, że mogą przyczynić się do poszerzenia repertuaru pamięci kulturowej, związanego z powstaniem szyickiej teokracji w Iranie. Podczas gdy pisarze w Iranie konfrontowani są z cenzurą, w krajach niemieckojęzycznych mogą bez ograniczeń publikować krytyczne utwory na temat tego wydarzenia. Kody emocjonalne, utrwalone w legalnie wydawanych dziełach w Iranie, odbiegają często znacznie od kodów emocjonalnych przekazywanych przez teksty ukazujące się poza granicami tego kraju. Analizowane w monografii powieści przedstawiają w jednoznacznie negatywnym świetle szyicką teokrację, eksponując perspektywę (fikcyjnych) ofiar rewolucji.

Na omawiany w pracy korpus składają się powieści z lat 2010–2019, a podane

w tytule daty graniczne wyznaczone są przez istotne wydarzenia historii współczesnej: w 2009 r. w Iranie wybuchły intensywne protesty, które mogły przyczynić się do rewizjonistycznego spojrzenia na islamską rewolucję z końca lat siedemdziesiątych XX wieku. Ich rezonans widoczny jest w niektórych powieściach wydanych w 2010 r. lub później. Z kolei zamykająca data graniczna, 2019 r., to okrągła, czterdziesta rocznica utworzenia Islamskiej Republiki Iranu.

Znaleziono i scharakteryzowano krótko ponad dwadzieścia niemieckojęzycznych powieści na temat islamskiej rewolucji w Iranie, wydanych w latach 2010–2019, natomiast dogłębnej analizie poddano sześć z nich. Są to następujące teksty: Navid Kermani: „Dein Name” (2011), Hussein Ezadi: „Marivan unter den Kastanienbäumen: Ein kurdischer Roman” (2014), Sama Maani: „Ungläubig“ (2014), Shida Bazyar: „Nachts ist es leise in Teheran“ (2016), Michael Kleeberg: „Der Idiot des 21. Jahrhunderts: Ein Divan“ (2018) oraz Sama Maani: „Teheran Wunderland“ (2018). W skład korpusu weszły powieści eksponujące problematykę polityczną i zawierające przynajmniej elementarną refleksję filozoficzno-historyczną. Poza tym wybrano teksty charakteryzujące się specyficzną konstrukcją czasoprzestrzeni, reprezentatywną dla niemieckojęzycznych powieści na temat islamskiej rewolucji w Iranie, a więc ze światem przedstawionym opierającym się na podwójnej lub heterogennej strukturze czasu i miejsca. W badanych tekstach widoczna jest opozycja *tu – tam* (kraj niemieckojęzyczny i Iran), *teraz – wtedy* (czas około 2000 r. lub później oraz koniec lat siedemdziesiątych XX wieku), a ponadto w niektórych powieściach daje się zaobserwować współlistnienie różnorodnych płaszczyzn czasowych i miejsc akcji.

W monografii uwzględniono teksty ukazujące sytuację mniejszości etnicznych i religijnych w Iranie, a więc np. Kurdów, sunnitów czy też bahaitów. Powieści przedstawiające ich losy są o tyle istotne, że cechują się widocznym potencjałem subwersywnym w porównaniu do oficjalnie propagowanych w Islamskiej Republice Iranu narratywów rewolucji.

Głównym celem pracy jest zbadanie estetycznych strategii stosowanych przez wybranych autorów, a mianowicie ich *sposobów pisania* w rozumieniu Jörga Schönerta. Literaturoznawca ten wyodrębnia za Klausem W. Hempferem prymarny (narracyjny i dramatyczny) oraz sekundarny (np. dydaktyczny, utopijny lub fantastyczny)

sposób pisania. Główne zainteresowanie prezentowanej tu monografii stanowią tragiczne i satyryczne sekundarne *sposoby pisania* o rewolucji, ponieważ to one są najbardziej charakterystyczne dla badanych tekstów. Poza tym na podstawie wybranych powieści uwzględniono narracyjne modelowanie współczesnej historii w formie tragedii i satyry w rozumieniu amerykańskiego historyka i literaturoznawcy Haydena White'a. Kluczowe pojęcie narratywu zostało zdefiniowane na potrzeby pracy jako narracyjne ustrukturyzowanie historii w formie white'owskiej tragedii lub satyry, ale również – i przede wszystkim – jako modelowanie reprezentacji historycznych wydarzeń za pomocą tragicznych i satyrycznych sekundarnych sposobów pisania. Tragiczne sposoby pisania zobrazowano na przykładzie powieści Kermaniego, Ezadiego, Bazyar i Kleberga, a satyryczne sposoby pisania na podstawie tekstów Maaniego.

Kompozycja pracy jest następująca: na początku wprowadzenia przedstawiono informacje o znaczeniu islamskiej rewolucji w Iranie i tekstów literackich na jej temat. Umotywowano wybór gatunku powieści, a także sześciu tekstów tworzących główny korpus, po czym wstępnie zdefiniowano kategorie satyryczności i tragiczności. Tezy pracy ujęto w dziewięciu punktach, przedstawionych poniżej w skróconej wersji:

1. Autorzy badanych powieści, stanowiących próbę poszerzenia repertuaru kolektywnej i kulturowej pamięci, inscenizują literacki obraz islamskiej rewolucji w Iranie za pomocą tragicznych i satyrycznych narratywów. Tragiczność i satyryczność przejawiają się w pięciu parametrach perspektywy wg Wolfa Schmidta, a więc percepcji, miejscu, czasie, ideologii i języku.
2. Zarówno w powieściach z tragicznymi narratywami rewolucji, jak i w powieściach z jej satyrycznymi narratywami dochodzi do głosu dialektyka przedrewolucyjnego dążenia do wolności i porewolucyjnej niewoli. W powieściach z tragicznym narratywem rewolucji dialektyka ta kontekstualizowana jest poprzez nawiązania do cierpienia, a w powieściach z satyrycznym narratywem rewolucji traktowana jest z ironią. W ostatnim przypadku emocjonalne odniesienie stanowią oburzenie, złość czy też wściekłość. Tragiczne i satyryczne narratywy są więc nośnikami określonych kodów emocjonalnych.
3. W powieściach z satyrycznym narratywem rewolucji stosowane są różnego rodzaju strategie ukazywania satyrycznych obiektów: w przedstawieniu rewolucji dominuje ton

karzącej satyry, jednak widoczne są także elementy pogodnej satyry oraz groteski. Mimo że ironia w znaczeniu sceptycyzmu względem opisu historii współczesnej zdaje się wykluczać typową dla karzącej satyry krytykę, to – jak wykazano w pracy – w powieściach Maaniego istnieją też formy ironii dające się pogodzić z szyderstwem.

4. Badane powieści nie wyrażają afirmacji dla kluczowej w kulturze szyickiej narracji o męczeństwie. Autorzy pokazują z reguły, że cierpiące postaci zasługują na uwagę nawet wtedy, jeśli nie są męczennikami i nie oddają życia za swoje ideały.
5. Jeśli w świecie przedstawionym postaci mimo upływu lat nadal cierpią z powodu rewolucji czy też odczuwają oburzenie, złość lub wściekłość, to zatrzymują się na etapie antytezy, a więc porewolucyjnego zniewolenia. Pozostająca bez syntezy dialektyka przedrewolucyjnego dążenia do wolności i porewolucyjnego zniewolenia widoczna jest nie tylko w powieściach z tragicznym narratywem rewolucji, lecz również i w powieściach z jej satyrycznym narratywem – jednak w obu rodzajach tekstów sugerowane są inne kody emocjonalne.
6. W powieściach z tragicznymi narratywami rewolucji migracja różnie wpływa na cierpienie spowodowane tym wydarzeniem. Imigranci, których życie opiera się na opowieściach kulturowych z Iranu, stykają się w krajach niemieckojęzycznych z nowymi opowieściami kulturowymi, co może pogłębić ich cierpienie (np. jeśli poznają opowieści wskazujące na dyskryminację przybyszów) lub wyswobodzić ich od niego (jeśli np. potrafią zafascynować się literaturą niemiecką). Natomiast w satyrycznych powieściach Maaniego opowieści z krajów niemieckojęzycznych pogłębiają tylko kryzys postaci spowodowany rewolucją.
7. Postaci, które w powieściach bazujących na tragicznych narratywach rewolucji reprezentują drugie pokolenie imigrantów, częściowo relatywizują tragiczność tego wydarzenia, a częściowo na ich przykładzie widać międzypokoleniowe przekazywanie traumy. W powieściach z satyrycznym narratywem rewolucji ukazywane jest natomiast jej wyparcie lub przemilczanie przez drugie pokolenie imigrantów, co jednak nie pozostaje bez znaczenia dla jej interpretacji.
8. Tragiczność koresponduje zazwyczaj chociaż częściowo z „estetyką grozy” w rozumieniu Karla Heinza Bohrera, a satyryczność z „estetyką deformacji” w ujęciu Burkharda Meyer-Sickendiecka.

9. Historia rewolucji modelowana jest w formie tragedii lub satyry w rozumieniu White'a. Następną część pracy ma charakter metodologiczny. Naszkicowano w niej wybrane elementy narratologii Wolfa Schmidta, nawiązującego do formalistycznych i strukturalistycznych teorii opowiadania. Monografia uwzględnia także elementy postklasycznej teorii narracji. W odniesieniu do Schmidta istotne stało się wyjaśnienie typologii narratora oraz parametrów perspektywy. Szczególną uwagę zwrócono na rozróżnienie między perspektywą postaci i narratora, ponieważ nadaje się ono dobrze do analizy tekstów podkreślających dystans między „ja opowiedzianym” i „ja opowiadającym”. Scharakteryzowano parametry takie jak percepcja, miejsce, czas, ideologia i język, a także związane z nimi perspektywy. Nawiązano ponadto do literaturoznawczych badań nad emocjami, odgrywającymi istotną rolę w rozważaniach na temat satyryczności i tragiczności.

Kolejna część pracy poświęcona jest koncepcjom tragiczności i satyryczności. Naszkicowano historię badań nad tymi kategoriami, a także różnice w ich postrzeganiu. Jednocześnie zwrócono jednak uwagę na ich podstawowe, historycznie niezmiennie i nieodzowne dla ich minimalistycznego zdefiniowania elementy. Uwzględniono estetyczne zagadnienia, mogące korespondować z tragicznością – jak np. „estetykę grozy” wg Karla Heinza Bohrera – i z satyrycznością – jak np. estetyczną deformację satyrycznego obiektu. W dalszej części pracy omówiono narracyjne modelowanie wydarzeń historycznych wg White'a w formie romansu, komedii, tragedii i satyry.

Następnie przedstawiono przyczyny islamskiej rewolucji w Iranie z różnych perspektyw. Uwzględniono interpretacje skupiające się na teorii modernizacji, kwestii praw człowieka, nastrojach antykolonialnych, problemach ekonomicznych, roli duchowieństwa, neomarksizmie, psychoanalizie i paradygmacie wielkiego męża stanu (*great man approach*). Naszkicowano także przebieg rewolucji oraz jej najważniejsze skutki. Ponadto krótko scharakteryzowano irańskie protesty z 2009 r. i wskazano na ich związek z islamską rewolucją w Iranie z lat 1977–79. Następnie przedstawiono podstawowe rozważania teoretyczne na temat istoty rewolucji, uwzględniając m.in. jej woluntarystyczne i strukturalne ujęcie.

Kolejna część pracy poświęcona jest stanowi badań. Całe wprowadzenie zamykają natomiast rozważania na temat pisarzy związanych z Iranem, ale żyjących w krajach

niemieckojęzycznych. Scharakteryzowano zwięźle ponad dwadzieścia powieści z lat 2010–2019, zawierających motyw islamskiej rewolucji w Iranie. Podjęto próbę zaklasyfikowania ich do podgatunków powieści, a więc np. do powieści młodzieżowej czy też kryminalnej.

W analitycznej części przeprowadzono badanie każdego ze stanowiących korpus tekstów według tego samego schematu: najpierw opisano percepcyjną perspektywę, miejsca świata przedstawionego i związaną z nimi perspektywę, płaszczyznę czasową i związaną z nią perspektywę, zagadnienie ideologii i związaną z nią perspektywę oraz w końcu płaszczyznę językową i powiązaną z nią perspektywę. Analityczna część pracy składa się z dwóch głównych rozdziałów, poświęconych tragiczności i satyryczności.

Część dotycząca tragiczności rozpoczyna się analizą powieści „Dein Name” Navida Kermaniego. Uwzględniono dwugłos fikcyjnego autora Navida Kermaniego oraz jego (również fikcyjnego), żyjącego w Iranie dziadka, który pozostawił po sobie liczne relacje oraz zapiski. Podkreślono, że fikcyjny autor przerabia i uzupełnia spuściznę swojego przodka, dodając do niej m.in. informacje o kontekście społeczno-historycznym opisywanych wydarzeń. Sam jest dzieckiem imigrantów i orientalistą, któremu zależy na przybliżeniu czytelnikom niemieckim historii swojej rodziny i współczesnego Iranu. Gdy dziadek w wyniku rewolucji – którą początkowo sam popierał jako pobożny muzułmanin i zwolennik wyzwolenia od bezkrytycznego naśladowania zachodnich wzorców kulturowych – został pozbawiony ostatnich gruntów ziemskich i znalazł się w trudnej sytuacji finansowej, był zbyt dumny, aby opisać wprost swoją sytuację, a także zapewne zbyt mało odważny, by krytykować otwarcie wywłaszczenia. Z relacji innych postaci wnuk dowiedział się jednak, że dziadek pod koniec życia faktycznie cierpiał na depresję. W ramach analizy tekstu zwrócono uwagę na to, że charakterystyczna dla tragiczności utrata tego, co elementarne, a więc np. podstawowych środków materialnych potrzebnych do codziennego życia, nie zostaje wprawdzie wyartykułowana wprost przez dziadka, ale zwerbalizowana i wyeksponowana przez wnuka, symulującego twórczo w pewnych fragmentach głos i perspektywę swojego przodka. Podkreślono, że wnuk uważa cierpienie dziadka za godne utrwalenia w medium literackim, mimo że ten ostatni nie był męczennikiem.

W części poświęconej miejscu skupiono się na motywie utraty gruntów

przez wielkich właścicieli ziemskich najpierw w wyniku działań szacha, a potem ostatecznie rewolucji. Ta ostatnia jawi się w opowieści dziadka jako zarzewie rozbratu między właścicielami ziemskimi i chłopami. Stwierdzono, że z perspektywy dziadka miała ostatecznie tragiczny charakter nie tylko z powodu wywłaszczenia, lecz również i utraty zaufania chłopów do właścicieli ziemskich i upadku tradycyjnego systemu gospodarczego na wsi. Zwrócono uwagę na fakt, że wnuk podchodzi wprawdzie sceptycznie do opowieści o dobrych panach i podburzanych przez duchownych chłopach, ale z drugiej strony nie dyskredytuje w jednoznaczny sposób postrzegania rzeczywistości przez dziadka.

Zauważono, że w tekście Kermaniego opowieści o rewolucji w Iranie sąsiadują z opowieściami ukazującymi cierpienie w innych częściach świata, a więc np. cierpienie wynikające z wojny w Afganistanie czy też uchodźców znajdujących schronienie na wyspie Lampedusa. W ten sposób rewolucja staje się elementem pamięci wielokierunkowej w znaczeniu Michaela Rothberga.

Podkreślono, że wnuk urodził się już w Niemczech, jednak mimo odległości od Iranu odczuwa sentyment za utraconymi ziemiami i jest uwikłany emocjonalnie w tamtejszą sytuację społeczną. Z drugiej strony zauważono, że wzrastał jednak głównie w kręgu niemieckich opowieści kulturowych, co sprawia, że w jego narracji dochodzi do pewnej relatywizacji trudnych doświadczeń z Iranu.

Narrator oscyluje w swoich opowieściach między latami 2006–2011, końcem lat siedemdziesiątych XX wieku i innymi wybranymi okresami. Czasami podkreśla dystans czasowy do rewolucji, a czasami stara się zsynchronizować związane z nią cierpienie z cierpieniem sobie współczesnych. W niektórych zmodyfikowanych przez siebie fragmentach relacji dziadka ukazuje, jak w symulowanej chwili obecnej ten ostatni troszczy się o swoje posiadłości tuż przed rewolucją, nie wiedząc jeszcze, że je utraci. Zaangażowanie dziadka, przedstawione jako coś istniejącego w symulowanej chwili obecnej, podkreśla tragiczny wymiar dopiero mającego nastąpić ostatecznego wywłaszczenia.

Jeśli chodzi o płaszczyznę ideologii, to zwrócono uwagę na mozaikę tematyczną, przedstawiającą m.in. tragiczny los pobożnych muzułmanów niezgadających się z nowym reżimem, irańskiego ugrupowania liberalno-narodowego i wywłaszczonych właścicieli ziemskich. Podkreślono, że rewolucja w ujęciu Kermaniego jawi się jako przyczyna utraty

wiary w sporej części społeczeństwa irańskiego.

Dziadek przemilczał w swoich relacjach trudną sytuację Irańczyków po rewolucji. Zwrócono jednak uwagę na to, że tragiczność porewolucyjnej sytuacji ich autora oraz jego rodaków oddawana jest czasami na płaszczyźnie językowej za pomocą symulacji hipotetycznej mowy dziadka i charakterystyki dziadka dokonywanej przez inne postaci.

Szukając odniesień do white'owskiej koncepcji bohatera tragedii stwierdzono, że dziadek chciał ulepszyć panujące na wsi struktury społeczne, postulował m.in. budowę szkoły wiejskiej i modernizację produkcji, ponosząc jednak przy tym fiasko. Również część jego rodaków, marząca o wyzwoleniu od despotycznych tendencji politycznych, poniosła porażkę: szyicki przewrót przyniósł społeczeństwu metaforyczne średniowiecze. Badając odniesienia do white'owskiej koncepcji tragedii zauważono, że wg fikcyjnego Navida Kermaniego do powtarzających się, wpływających na rozwój wydarzeń zasad, należą w przypadku Iranu kult męczeństwa oraz hybris rządzących.

W rozdziale poświęconym powieści „Marivan unter den Kastanienbäumen. Ein kurdischer Roman” Ezadiego podkreślono natomiast, że islamska rewolucja jawi się jako jeden z elementów długiej historii cierpienia nieposiadających własnego państwa Kurdów. Narrator Hussein werbalizuje cierpienie postaci kurdyjskich, stykających się w wyniku rewolucji z dyskryminacją w jeszcze większym stopniu niż za czasów szacha. Zauważono, że ich emocje i stany uczuciowe opisywane są tylko z zewnątrz, a więc widoczna jest wyłącznie perspektywa narratora. Pod koniec powieści do głosu dochodzi sekundarna narratorka Maleke, werbalizująca w równie dobitny sposób kurdyjską traumę wynikającą z rewolucji. Podkreślono, że spostrzeżenia i odczucia narratora oraz narratorki potwierdzają nawzajem swoją trafność.

W podrozdziale poświęconym miejscu wskazano na to, że postulat walki o autonomiczny Kurdystan motywował część bohaterów do wspierania rewolucji. Po jej zwycięstwie okazało się jednak, że szyici nie tylko nie dopuszczają do powstania autonomicznego Kurdystanu, lecz również prześladują Kurdów jako mniejszość etniczną i częściowo religijną (większość mieszkańców Marivanu to sunnici). Kurdyjskie miejscowości, których mieszkańcy zbojkotowali nowy ustrój, zostały zniszczone. Analizując tekst stwierdzono, że tragiczność przejawia się m.in. w dewastacji miejsc (np. cmentarzy kurdyjskich). Jest również widoczna na przykładzie utraty ojczyzny

przez Husseina.

Zauważono, że upływ czasu nie przynosi Kurdom wyzwolenia od hegemonii Persów, lecz wręcz odwrotnie – pogarsza ich sytuację jako mniejszości. Po rewolucji w Iranie daje się zaobserwować powrót do postaw z archaicznych, barbarzyńskich czasów. Nawet kilkudziesięcioletni dystans czasowy, dzielący Husseina i Maleke od rewolucji, nie jest w stanie ukoić ich cierpienia. Podkreślono, że trauma spowodowana rewolucją jest ciągle obecna w ich życiu, a dręczące wspomnienia powracają m.in. w koszmarach sennych sekundarnej narratorki.

Opisując warstwę ideologiczną zauważono, że sympatyzujące z komunizmem postaci jak Hussein i Jewad walczą o poprawę warunków bytowych chłopów. Jednak ich partia odwraca się z czasem od tej warstwy społecznej, czym narrator jest wyraźnie rozczarowany. Poza tym w obliczu rewolucji byli wielcy właściciele ziemscy sprzymierzają się z islamistami, licząc na korzyści majątkowe. Zauważono, że wbrew oczekiwaniom rewolucja nie oznacza wcale pozytywnej zmiany dla kurdyjskich chłopów. Wysznuło wniosek, że powoduje utratę jedności kurdyjskiej społeczności, doprowadzając do waśni między różnymi ugrupowaniami.

Analizując warstwę językową stwierdzono, że jednym z efektów rewolucji jest brutalizacja języka. Przedstawiciele nowych władz nazywają sunnickich Kurdów bezbożnikami, rebeliantami, dzikimi, komunistami lub zwolennikami byłych służb specjalnych Savak, podburzając tym sposobem Persów przeciw nim i narażając ich na cierpienie i lęk o swój los. W pewnych fragmentach powieści narrator posługuje się „estetyką grozy” w znaczeniu Bohrera, stosując w swoich wypowiedziach m.in. interiekcję „ach”.

Szukając odwołań do white'owskiego modelu tragedii zauważono, że część kurdyjskich postaci jest sceptyczna względem rewolucji przed jej wybuchem, jednak większość społeczeństwa kurdyjskiego popiera ją: np. Hussein i Jewad liczą na to, że umożliwi ona Kurdom samostanowienie. Autonomia Kurdystanu, poprawa warunków życia chłopów i emancypacja Kurdów od władz irańskich okazują się jednak tylko iluzją w obliczu rewolucji. Dyskryminacja i uciemnienie Kurdów jawią się w powieści jako wieczne zasady (w rozumieniu White'a). Zwrócono uwagę na to, że Kurdowie ukazani są w tekście jako społeczność, która w sposób cykliczny bywała i jest nadal wykorzystywana

przez inne grupy.

W rozdziale poświęconym powieści „Nachts ist es leise in Teheran” Bazyar uwypuklono multiperspektywiczne postrzeganie rewolucji, wskazując na różnicę w jej odbiorze przez pierwszą i drugą generację imigrantów. Stwierdzono, że w przypadku narratora Behsada związek percepcji i tragiczności widoczny jest przede wszystkim w stopniowej utracie poczucia przynależności do większej grupy. Jako społecznik identyfikuje się początkowo ze wszystkimi rewolucjonistami i wypowiada się w pierwszej osobie liczby mnogiej, ale rozwój wydarzeń uzmysławia mu rozbieżności między danymi odłamami rewolucjonistów. Zauważono, że zaimek „my” odnosi się w pewnym momencie już tylko do wspólnoty komunistów, aż w końcu więzy Behsada rozluźniają się nawet i z tym ugrupowaniem: zakochuje się w Nahid i w przeciwieństwie do większości innych „towarzyszy” nie może już zrezygnować całkiem z życia prywatnego. Zyskuje wprawdzie rodzinę, jednak na płaszczyźnie politycznej jego historię zinterpretowano jako drogę do alienacji, co znajduje odzwierciedlenie w jego percepcji rzeczywistości.

W drugiej części powieści Nahid, żona Behsada, przejmuje narrację. Rewolucja jest ukazana w tym rozdziale z perspektywy niepewnej siebie imigrantki, nieumiejącej do końca odnaleźć się w Republice Federalnej Niemiec. Wysłano wniosek, że tragiczne oblicze rewolucji jest wyeksponowane w opowieści Behsada i Nahid, natomiast w opowieści ich dzieci jej tragiczny wymiar zostaje dopiero powoli odkrywany. Stwierdzono, że w przypadku drugiej generacji imigrantów można mówić o postpamięci (postmemory), początkowym wypieraniu problematyki rewolucji, nieświadomym dziedziczeniu traumy rodziców i stopniowym poznawaniu rewolucyjnej historii.

Opisując płaszczyznę przestrzeni zauważono, że tragiczność rewolucji przejawia się głównie w destrukcji budynków instytucji. Zwrócono uwagę na to, że rewolucjoniści dopuszczają się aktów wandalizmu, nie zdając sobie przy tym sprawy ze znaczenia swoich czynów. Początkowo postrzegają wszystko wyłącznie optymistycznie, szczególnie, że w pierwszej fazie rewolucji miejsca publiczne przyczyniają się do bratania się Irańczyków walczących przeciwko reżimowi szacha, w tym tak różnych ugrupowań jak wierzących szyitów i komunistycznych ateistów. Stwierdzono, że poczucie jedności zostaje jednak później zdemaskowane jako iluzja, a ulice stają się miejscem zastraszania przez zwolenników teokracji. Komuniści tracą zdobyte pozycje i padają ofiarą nowego

ustroju.

Jedną z konsekwencji rewolucji jest emigracja, przynosząca cierpienie salwującej się ucieczką rodzinie. W monografii podkreślono, że odtąd może ona śledzić tylko z oddalenia wydarzenia z Iranu, a więc np. dzięki mediom. Mimo tęsknoty Behsad nie może i nie chce odwiedzić swojej ojczyzny: byłoby to dla niego nie tylko zbyt ryzykowne, ale i oznaczałoby również akceptację dla postępowania tamtejszych władz.

Zwrócono uwagę na to, że Morad, syn Behsada i Nahid, ma wątpliwości, czy w obliczu protestów z 2009 r. powinien zaangażować się w tamtejszy tzw. zielony ruch. Wyrósł w Niemczech i początkowo nie czuje się uprawniony do wpływania na politykę odległego kraju, obserwowanego tylko dzięki mediom. W końcu jednak utożsamia się z protestującymi Irańczykami i po cichu w głowie wypowiada ich hasła podczas strajku edukacyjnego w Niemczech. W ramach analizy wskazano na to, że tym sposobem dochodzi do nakładania i przenikania się różnych opowieści kulturowych. Na przykładzie Behsada i Nahid widoczne jest natomiast, że zetknięcie się z nowymi opowieściami kulturowymi nie zawsze prowadzi do prawidłowego zrozumienia nieznaną dotąd rzeczywistości kulturowej.

Behsad wierzy początkowo, że rewolucja będzie oznaczać rozpoczęcie nowej, lepszej ery. Nakreśla utopijne wizje przyszłości, myśląc przede wszystkim o losie kolejnych pokoleń. Wysznuł wniosek, że czas ma wg niego przynieść metaforyczne zbawienie, natomiast faktycznie doprowadza tylko do rozczarowania. Z kolei Nahid rozważa czas w kontekście długości trwania okresu emigracji. Podkreślono, że odlicza dni na obczyźnie zastanawiając się, co utraciła i co utracili wraz z upływem lat jej bliscy.

Opisując płaszczyznę ideologiczną uwzględniono antykolonialną interpretację rewolucji, ale dostrzeżono też, że jej przyczyny są wytłumaczone również za pomocą odwołań do modernizacji oraz praw człowieka. Podkreślono, że w centrum świata przedstawionego znajduje się ruch komunistyczny, którego przedstawiciele po pierwotnych zwycięstwach cierpią w wyniku prześladowań.

Analizując opis rewolucji wyeksponowano spadek bezpieczeństwa komunistów i ich niechęć do religijnego ugrupowania, wyrażane za pomocą pejoratywnych fraz jak np. „gabinet strachów” (Gruselkabinett) czy też „demony” (Dämonen). Poza tym badając

opowieść Behsada zwrócono uwagę na „estetykę grozy” w rozumieniu Bohrera, współgrającą w tym przypadku z tragicznością.

Charakteryzując pierwszą generację z powieści stwierdzono, że przypomina bohatera tragedii White'a, ponieważ wierzy początkowo w możliwość radykalnej poprawy stosunków ekonomicznych i klasowych w Iranie. Wysznuło wniosek, że Behsad wyobraża sobie rozwój historyczny w progresywny i teleologiczny sposób. Jednak mimo rewolucji i zmiany ustroju społeczeństwo irańskie pozostaje nadal skażone przemocą, zdającą się przynależać do nieprzemijalnych zasad w znaczeniu White'a.

Rozdział dotyczący powieści „Der Idiot des 21. Jahrhunderts: Ein Divan“ Kleeberga poświęcono kobietom i muzykom, doświadczającym licznych strat i cierpienia w wyniku islamskiej rewolucji w Iranie. W centrum zainteresowania analizy znajduje się część „Księga Leilah”, przedstawiana z perspektywy śpiewaczki i instrumentalistki o imieniu Maryam. Stwierdzono, że rzeczywistość postrzegana jej oczami jest tragiczna, bo już od dzieciństwa marzy o byciu sławnym muzykiem, natomiast rewolucja – z którą początkowo sympatyzuje m.in. ze względów obyczajowych – pozbawia ją możliwości wykonywania muzyki wokalne przed płciowo mieszaną publicznością.

Podpalenie teatru przez przedstawicieli religijnego ustroju zinterpretowano jako akt ikonoklazmu. Uznano, że dewastacja budynku tej instytucji wynika z postrzegania go jako symbolu świata zachodniego i zepsucia moralnego. Po zniszczeniu teatru Maryam zaczyna czuć się obco we własnym kraju, ale uczucie alienacji towarzyszy jej również początkowo w Republice Federalnej Niemiec. Przeżywa tu najpierw kryzys osobowości i dopiero z czasem otwiera się na europejską muzykę i literaturę, co w końcu pozwala jej go przezwyciężyć.

Stwierdzono, że struktura czasowa powieści przypomina sieć w rozumieniu Johannesesa Pausego. Wynika to z tego, że ukazwane są w niej różne, wyselekcjonowane momenty i związane z nimi konteksty. W tekście odkryto jednak także linearne i cykliczne modele czasu. Opisuując rewolucję uwzględniono charakterystyczną dla „estetyki grozy” epifanię i nagłość.

Rozważając płaszczyznę ideologiczną zauważono, że Maryam nie przedstawia dokładnie przyczyn rewolucji, jednak porusza problem zorientowania części społeczeństwa irańskiego na zachodnie wzorce. Jej bliscy nie zamierzają dopasowywać się do zachodniej mody i kultywują rodzime tradycje w sferze obyczajowej. Maryam rozumie chęć powrotu części

Irańczyków do własnych wzorców kulturowych, jednak popełnia błąd polegający na bagatelizowaniu sił religijnych. Analizując tekst stwierdzono, że nowy rząd dystansuje się od zachodnich wzorców, wprowadzając jednak także drastyczne ograniczenia w wolności kobiet i muzyków.

Zwrócono uwagę na radykalną zmianę w użyciu języka w obliczu rewolucji, co widoczne jest na przykładzie słowa „siostra”. Strażnicy obyczajów używają go w rozmowie z Maryam, wskazując na równość obywateli po rewolucji, faktycznie degradując ją jednak tym samym w hierarchii społecznej. W ramach analizy powieści podkreślono, że porewolucyjny język wydaje się jej obcy, ale z kolei na emigracji musi początkowo zmagać się z barierą językową z powodu nieznamomości języka niemieckiego.

Stwierdzono, że narratyw rewolucji z powieści Kleeberga wpisuje się w schemat tragedii White'a, ponieważ część społeczeństwa irańskiego dąży do pozytywnej zmiany, ale faktycznie aktywuje archaiczne wzorce przemocy. W części opowiedanej przez bóstwo mezopotamskie zostaje wyraźnie podkreślone, że cywilizacje i kultury powstawały na bazie brutalnych czynów, a więc np. mordów. Skłonność do przemocy jawi się więc jako elementarna cecha ludzka mimo założenia mezopotamskiego boga, że w pewnym momencie rozwoju ludzkości mogłoby się to kiedyś zmienić.

W kolejnej części rozdziału analitycznego zaprezentowano w sposób syntetyczny powieści „Ungläubig“ i „Teheran Wunderland“ autorstwa Maaniego. Zwrócono uwagę na obecność elementów karzącej i żartobliwej satyry w obu tekstach. Wyeksponowano ironiczny sposób przedstawienia rewolucji, a więc sceptycyzm towarzyszący jej opisom. Podkreślono, że rewolucja ukazywana jest przez niewiarygodnych narratorów, a w dodatku w powieści „Ungläubig“ granice tożsamości narratora Arascha zacierają się: drugi narrator Kalami sugeruje, że Arasch jest tą samą postacią co Danusch, czemu jednak Arasch zaprzecza. Poza tym Arasch zażywa lekarstwa psychotropowe i nazywa drugiego narratora Kalamiego szaleńcem, więc trudno podchodzić bez dystansu do opowieści obu narratorów, w tym do ich wywodów na temat polityki. Uznano, że przedstawiany przez nich obraz życia społecznego w Grazu i rewolucji w Teheranie podlega wyraźnej deformacji.

Stwierdzono, że również w powieści „Teheran Wunderland” nie można mieć zaufania do narratorów. Zwrócono uwagę na to, że tzw. „Subtelny” jest oskarżonym w procesie rodzinnym, a broniąc się zapewne nie przedstawia swojego udziału w rewolucji w sposób

obiektywny. Poza tym zaznaczono, że postrzegana i opisywana przez niego rzeczywistość może ulegać deformacji, bo w przeszłości wpadał kilka razy w trans i np. faktycznie krótko trwające wydarzenia odczuwał subiektywnie jako ciągnące się w czasie.

Podkreślono, że rewolucja ukazywana jest z dystansu przestrzennego, ponieważ obrady sądowe toczą się w „niemieckojęzycznych górach” (nazwa stosowana w tekście na określenie fikcyjnej, satyrycznie zniekształconej prowincji austriackiej). Proces odbywa się w gospodzie, a uczestnicy rozprawy piją podczas niego piwo i nie zachowują się w konwencjonalny sposób, co zinterpretowano jako przedstawienie instytucji sądownictwa w satyrycznym świetle.

Również w powieści „Ungläubig” rewolucja ukazywana jest z oddalenia, a mianowicie z Grazu. Zauważono, że odległość geograficzna umożliwia narratorowi Kalamiemu jej bezpieczne przedstawienie w negatywnym świetle. Graz staje się dla niego miejscem przygotowania kolejnego przewrotu w Teheranie, przez co życie na obczyźnie mogło zostać zinterpretowane jako miejsce rozwijania możliwości do działania.

Postawiono również pytanie, z jakiej perspektywy postaci postrzegają rewolucję pod koniec lat siedemdziesiątych. Wskazano na to, że w powieści „Ungläubig” ukazana jest m.in. z kawiarni, prowadzonej przez pacjentów zakładu psychiatrycznego, co potęguje wrażenie niedających się racjonalnie wytłumaczyć aspektów rzeczywistości społecznej. Z kolei w powieści „Teheran Wunderland” na odbiór rewolucji ma wpływ to, czy dana postać pochodzi z północy czy też południa Teheranu.

Zauważono, że zarówno w powieści „Ungläubig”, jak i w powieści „Teheran Wunderland” narratorzy starają się oczyścić ze stawianych im zarzutów (np. niewierności względem partii komunistycznej lub kolaboracji z religijnymi siłami podczas rewolucji), a więc przedstawiają przeszłość w specyficzny sposób z dystansu czasowego. Z tego względu dostrzeżono ironię w znaczeniu sceptycyzmu historycznego. Poza tym zwrócono uwagę na to, że płaszczyzna czasowa jest zaburzana, ponieważ np. w przypadku retrospektywnie ukazywanych silnych emocji powstaje wrażenie rozciągłości czasu.

W powieści „Ungläubig” kontrewolucyjny przewrót ma zostać przeprowadzony przez mesjasza, którego opis łączy w sobie elementy komizmu i grozy, przez co zyskuje groteskowe rysy. W ten sposób wyrażony zostaje dystans do kwestii religijnych i m.in. kultu mesjasza. Wiara została zinterpretowana na podstawie obu tekstów jako balast, od którego

społeczeństwo nie potrafi się uwolnić. Analizując powieści wskazano na to, że wyobrażenie boga zakorzenione jest nie tylko w ludzkiej świadomości, lecz i podświadomości.

Następnie zbadano płaszczyznę językową powieści, koncentrując się na niedających się pogodzić ze sobą z punktu logiki tendencjach. Zwrócono uwagę na to, że w tekście „Teheran Wunderland” zwolennicy proletariackiej rewolucji faktycznie zorientowani są na amerykańską, kapitalistyczną kulturę, a ich fascynacja nią przejawia się m.in. w użyciu amerykańskich zwrotów.

Analizując obie powieści podkreślono rolę inwektyw skierowanych pod adresem zwolenników teokracji. I tak np. w powieści „Ungläubig” określani są oni jako „religijni idioci”, „wierzący idioci” czy też „religijni faszyci”. Stwierdzono, że tym sposobem narratorzy sugerują odbiorcom charakterystyczne dla karzącej satyry oburzenie.

Szukając odniesień do satyry w rozumieniu White’a stwierdzono, że opisany przez Sigmunda Freuda przymus powtarzania nieprzyjemnych doświadczeń, do którego nawiązują postaci w powieściach Maaniego, jest istotny dla interpretacji następujących po sobie w Teheranie rewolucji. W powieści „Ungläubig” Kalami próbuje po 2000 r. wyzwolić rewolucję z lat 1977–79 od jej traumatycznego jądra, powielając jednak faktycznie stare wzorce przemocy. W ramach analizy powieści „Teheran Wunderland” zwrócono natomiast uwagę na cykliczną koncepcję czasu, ponieważ narrator o przydomku „Subtelny” stwierdza, że od 1844 r. w Teheranie regularnie co trzydzieści lat wybuchają rewolucje. Poza tym nie ma szans na pokój, bo kluczową instancję stanowi sąd, domagający się rozliczenia od przedstawicieli poprzedniego ustroju i zorientowany na wymierzanie kar. Utopijne wizje poprawy sytuacji politycznej spotykają się z ironią, co jest charakterystyczne dla satyry w ujęciu White’a.

W podsumowaniu wyników przedstawiono najważniejsze informacje m.in. na temat ukazywania rewolucji za pomocą pięciu wymienionych powyżej parametrów perspektywy i ich powiązań z kategoriami tragiczności i satyryczności. Wskazano na destrukcyjną siłę islamskiej rewolucji, przekraczającą w świecie przedstawionym swoje ramy czasoprzestrzenne oraz oddziałującą z reguły na sferę emocjonalną postaci na emigracji. Zwrócono uwagę na to, że opowiadanie o powstaniu szyickiej teokracji nie prowadzi w badanych tekstach do katharsis ani nie wzbudza jednoznacznego poczucia winy zaangażowanych w nią wcześniej postaci. W przypadku powieści z tragicznymi narratywami rewolucji wyeksponowano cierpienie, wynikające z niekończącej się syntezy dialektyki dążeń wolnościowych i zniewolenia,

a w przypadku powieści z satyrycznymi narratywami rewolucji podkreślono podszyte szyderstwem oskarżenie rewolucji lub bazujący na estetycznej deformacji komizm. Stwierdzono, że w przypadku satyrycznych tekstów na plan pierwszy wysuwają się takie sugerowane emocje tekstowe jak np. oburzenie, wściekłość czy też złość. Na podstawie badanych tekstów wskazano na postrzeganie rewolucji jako elementu dłuższego rozwoju historycznego oraz regresywne lub cykliczne pojmowanie rozwoju historycznego.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

W roku akademickim 2007/2008 po raz pierwszy dostałam roczne stypendium w Austrii – Franz-Werfel-Stipendium – i od tego czasu jestem związana ściśle z kulturą tego kraju. Prawie każdego roku biorę udział w konferencji dla byłych stypendystów, a obecnie prowadzę na Uniwersytecie Jagiellońskim kurs z współczesnej literatury austriackiej.

Mniej więcej połowa moich prac dotyczy interkulturowości w literaturze austriackiej, a połowa interkulturowości w literaturze niemieckiej. Moja rozprawa doktorska oraz trzy publikacje wydane po obronie doktoratu poświęcone są urodzonemu w Galicji żydowsko-austriackiemu pisarzowi Soma Morgensternowi, który w swojej twórczości przetwarzał literacko realia życia w galicyjskich miejscowościach i Wiedniu, ukazywał relacje (fikcyjnych) przedstawicieli różnych wyznań i narodowości, a do niemieckojęzycznych tekstów wprowadzał polskie, ukraińskie, hebrajskie frazy oraz wyrażenia z języka jidysz. Są to prace: „Interkulturalität im Schaffen Soma Morgensterns“ (monografia, 2011), „Zur Bedeutung der Bibel in ausgewählten Werken von Soma Morgenstern“ (2009), „Autobiografie *In einer anderen Zeit. Jugendjahre in Ostgalizien* Soma Morgensterns als *Dichtung und Wahrheit*“ (2012) oraz „Sprache und Interkulturalität im literarischen Werk Soma Morgensterns“ (2013).

Problematyka interkulturowości jako motywu literackiego omawiana jest także w moim artykule poświęconym dramatowi austriackiego autora Franza Werfla – „Intermediale Verschiebungen. Ein Vergleich von *Jacobowsky und der Oberst* von Franz Werfel mit dem Film *Jakobowsky und der Oberst* von Peter Glenville“ (2013). Poza tym interkulturowość postrzegana jako motyw lub element poetyki odgrywa istotną rolę w artykułach dotyczących urodzonych i żyjących w Austrii autorów z bliskowschodnimi korzeniami: „Zum Verhältnis von Teheran und den *Deutschsprachigen Bergen* im Roman *Teheran Wunderland* (2018) von Sama Maani“ (2022) oraz „Zwischen Körperlichkeit und Sprache: zur versprachlichten Erotik im Roman *Faruq* von Semier Insayif“ (2018). Interkulturowość jako motyw lub element poetyki uwzględniono też w następujących artykułach dotyczących autora Hamida Sadra, który wyemigrował w latach sześćdziesiątych z Iranu i żyje obecnie w Austrii: „Das gestohlene Trauma im Roman

Der Gedächtnissekretär (2005) Hamid Sadrs“ (2012), „Zur sprachlichen Problematik im Roman *Der Gedächtnissekretär* (2005) von Hamid Sadr“ (2014), „Der historische Hintergrund des Romans *Der Vogelsammler von Auschwitz* von Hamid Sadr im Lichte der Korrespondenz mit ausgewählten Museen“ (2017) oraz „SAIDs und Hamid Sadrs Rückblick auf die 68er Bewegung“ (2014/2015) (ostatni artykuł ukazuje częściowo problematykę austriacką, a częściowo niemiecką).

Druga grupa artykułów poświęconych interkulturowości dotyczy literatury powstającej w Niemczech. Po pierwsze należą do niej prace na temat interkulturowej treści czy też poetyki wierszy autorstwa SAIDA, który w latach sześćdziesiątych wyemigrował do Niemiec i tworzył w języku niemieckim: „Die Natur in den *Psalmen* von SAID im religiösen Kontext“ (2015), „Das Verhältnis zwischen Gott und Mensch in den *Psalmen* SAIDs“ (2016) oraz „Die *Psalmen* SAIDs vor der Folie der islamischen Mystik“ (2017). Po drugie do grupy tej zaliczyć można artykuł dotyczący niemieckojęzycznej powieści autorki Mitry Gaast, która wyemigrowała z Iranu do Niemiec: „Vermittlung des Wissens über iranisch-US-amerikanische Beziehungen im Roman *Denn du wirst dich erinnern. Wiederkehr nach Teheran* (2017) von Mitra Gaast: Eine Untersuchung anhand des Basistextes und ausgewählter Peritexte“ (2020). Do artykułów na temat interkulturowości jako motywu literackiego należą też prace „*Mein Flüchtling kocht: Widerstand und Flüchtlingsdasein* in Olga Grjasnowas Roman *Gott ist nicht schüchtern*“ (2019) oraz „Ornithologie im Dienste des Dritten Reiches in der Novelle *Die Vogelwelt von Auschwitz* Arno Surminskis“ (2019). Pierwsza z nich poświęcona jest uchodźcom syryjskim w powieści niemieckiej pisarki urodzonej w Baku, a druga z nich związana jest z problematyką polsko-niemiecką w noweli pochodzącego z Prus Wschodnich autora. W końcu wymienić można też artykuł na temat powieści pochodzącego z Iranu i żyjącego w Niemczech pisarza Salema Khalfaniego, „Poetik der Iranischen Revolution von 1978–1979 im Roman *Die ersten Tage der Welt* (2019) von Salem Khalfani“ (2020), aczkolwiek w artykule skupiono się na samej islamskiej rewolucji w Iranie bez uwzględniania problematyki irańsko-niemieckiej.

Kolejna, pomniejsza tematyczna grupa moich artykułów związana jest ze znaczeniem Biblii w literaturze niemieckojęzycznej. Byłam stypendystką w projekcie „Mistrz“ Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, którego laureatką była prof. Maria Kłańska. Jako wykonawca projektu napisałam artykuły: „Boska ludzkość, ludzka boskość. O poszukiwaniu bliskości Boga w twórczości Rainera Marii Rilkego“ (2010), „Błędzisz [...] wielki Mojżeszu” – o krytycznym podejściu do Biblii w wybranych dramatach Ernsta Barlacha“ (2010) oraz „Między idyllą, utopią a katastroficznymi wizjami. Krajobrazy biblijne w twórczości Ingeborg Bachmann“ (2010).

Dotychczas wymienione prace dotyczą monografii doktorskiej lub zostały opublikowane

po obronie doktoratu. Przed doktoratem wydałam natomiast cztery artykuły, z których jeden, „‘Inter-’ und ‚transkulturelle’ Aspekte im Werk *Das Spektrum Europas* des Grafen Hermann Keyserling” (2009), zapowiadał już przyszłe zainteresowanie interkulturowością. Dwa pozostałe artykuły dotyczą odniesienia do płaszczyzny muzycznej w liryce Dursa Grünbeina (2007 i 2008), a kolejny problematyki wspomnienia w prozie Alfreda Kolleritscha (2008).

W przyszłości chciałabym skoncentrować się na współczesnej literaturze austriackiej, a także pracować nad opisanymi w kolejnych częściach autoreferatu projektami, o ile złożone już wnioski przejdą pozytywnie przez wszystkie etapy oceny formalnej i merytorycznej.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Otrzymałam Franz-Werfel-Stipendium na Uniwersytecie Wiedeńskim w terminach: 01.10.2007 - 30.09.2008, 01.07.2009 - 31.08.2009, 01.08.2010 - 30.09.2010, 01.08.-31.08.2011, 01.07.2016 – 31.08.2016, 01.11.2018-30.04.2019 (to ostatnie jako stypendium habilitacyjne). Poza tym przebywałam na stypendium im. Ernst-Macha na Uniwersytecie Wiedeńskim w terminie 01.10.2015-30.06.2016. Projekty stypendialne były związane z niemieckojęzyczną literaturą interkulturową. We wszystkich przypadkach opiekunem naukowym był prof. Johann Sonnleitner. Jestem członkiem programu postypendialnego fundacji im. Franza Werfla. Łącznie spędziłam 34 miesiące na stypendiach OeAD w Wiedniu.

Wymienione dotąd stypendia miały charakter czysto naukowy, ale poza tym miałam też dwa krótkie stypendia jako opiekun naukowy Biblioteki Austriackiej w Krakowie: w terminie 12-25.6.2011 wzięłam udział w seminarium w Klosterneuburg, przeznaczonym dla osób z różnych krajów związanych z Biblioteką Austriacką, a w terminie 17.-30.09.2012 r. miałam krótkie stypendium Österreichische Gesellschaft für Literatur.

W 2013 r. zostałam członkiem ÖGG (Österreichische Gesellschaft für Germanistik). 07.11.2019 r. przeprowadziłam wykład otwarty (w ramach cyklu wykładów pt. "Neue Weltliteratur und Übersetzung") na Uniwersytecie Paderborn i zaprezentowałam podczas niego projekt habilitacyjny.¹ 26.01.2016 r. zostałam zaproszona przez Polską Akademię Nauk w Wiedniu do wygłoszenia wykładu na temat moich prac dotyczących twórczości SAIDA i Hamida Sadra.²

¹ <https://kw.uni-paderborn.de/institut-fuer-germanistik-und-vergleichende-literaturwissenschaft/neuere-deutsche-literatur/hofmann/> zakładka Projekte, a potem Neue Weltliteratur

² https://vienna.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=829&catid=247&lang=de&Itemid=864

W listopadzie 2012 r. zostałam zaproszona do Frankfurtu nad Menem w ramach Dnia Międzynarodowego Towarzystwa Josepha Rotha (Tag der Internationalen Joseph Roth Gesellschaft), aby zaprezentować tam moje badania nad twórczością Somy Morgensterna i monografię doktorską.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

Od 2005 r. prowadzę zajęcia dydaktyczne w Instytucie Filologii Germańskiej. Były to przedmioty: Historia literatury niemieckiego obszaru językowego, Wstęp do literaturoznawstwa, Metodologia badań literackich, Analiza tekstu literackiego, Literatura emigracyjna, Historia muzyki niemieckiej, Literatura III Rzeszy, Współczesna literatura austriacka i szwajcarska, Kultura krajów niemieckiego obszaru językowego, Praktyczna nauka języka niemieckiego, Literatura interkulturowa, Współczesna kultura krajów niemieckojęzycznych, Ironia w literaturze niemieckojęzycznej, Satyra w literaturze niemieckojęzycznej, Komizm w literaturze niemieckojęzycznej, Poetry slām i Niemiecki medyczny. Od 2011 r.³ do chwili obecnej w ankietach studenckich moje zajęcia zawsze znajdują się w kategorii oceny „bardzo wysoko”, obejmującej wyniki od 81 do 100 pkt.

Prowadziłam następujące seminaria dyplomowe:

Seminarium licencjackie: Literatura niemieckojęzyczna po 2000 r. (12 studentów)

Seminarium licencjackie - Nobliści w dziedzinie literatury po roku 1945 (16 studentów)

Seminarium licencjackie - Literatura niemieckojęzyczna od 1968 do 1989 r. (7 studentów)

Seminarium licencjackie - Niemieckojęzyczna literatura emigracyjna (1933-1945) i literatura III Rzeszy (15 studentów)

Seminarium magisterskie: Sztuka lat dziewięćdziesiątych XX wieku (8 magistrantów)

Seminarium magisterskie: Polityka a literatura po roku 2001 w krajach niemieckojęzycznych (3 studentów)

Pisałam liczne recenzje prac licencjackich i magisterskich. W 2018 r. przez trzy miesiące opiekowałam się praktykantką z Uniwersytetu Wiedeńskiego, panią Valerią Meinitzer, która przyjechała do Krakowa jako asystentka werflowska.

Z ramienia Instytutu Filologii Germańskiej po obronie doktoratu współorganizowałam cztery konferencje: „Mythen (in) der Literatur” w 2010 r. (wraz z prof. dr hab. Katarzyną Jaśtal,

³ Wyniki ankiet studenckich, zamieszczone na moim Portalu Informacyjnym UJ, obejmują lata 2011 do 2022.

dr hab. Agnieszka Palej, prof. UJ i dr Pawłem Moskała), „Odysseen des Humanen” w 2016 r. – (współorganizowaną z prof. dr hab. Katarzyną Jaśtal i dr Zarychtą), a także odbywającą się w ramach programu Fundacji im. A. Humboldta konferencję „Autobiographie in der Literatur und den Künsten” („HumboldtKolleg“) w 2017 r. (główni organizatorzy: dr hab. Jadwigą-Huber, prof. UJ i dr Kalina Kupczyńska z Uniwersytetu Łódzkiego. Do komitetu organizacyjnego z ramienia UJ należałam też ja, dr Paweł Moskała i mgr Barbara Bruks) oraz konferencję „Topografie poezji Georga Trakla” również w 2017 r. (współorganizowaną z dr hab. Jadwigą Kitą-Huber, prof. UJ).

W 2018, 2021 i 2022 r. otrzymałam Nagrodę Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego za pracę organizacyjną za wcześniejszy rok. W pierwszych latach po rozpoczęciu pracy w IFG UJ byłam sekretarzem w licznych komisjach ds. rekrutacji na poziomie Instytutu i Dziekanatu. W roku akademickim 2013/2014 i 2014/2015 byłam członkiem komisji Krajowych Ram Kwalifikacji na poziomie Wydziałowym i Instytutowym. W 2013 r. przez kilka miesięcy pełniłam funkcję koordynatora programu Erasmus w Instytucie Filologii Germańskiej UJ. W roku akademickim 2016/2017 byłam sekretarzem naukowym Instytutu Filologii Germańskiej. W roku akademickim 2017/2018 pełniłam natomiast funkcję sekretarza komisji DSC, przyznającej środki finansowe młodym naukowcom na poziomie wydziałowym. Od jesieni 2019 r. do chwili obecnej jestem kierownikiem kierunku filologia germańska.

Od końca 2010 r. do końca września 2021 r. pełniłam funkcję opiekuna naukowego Biblioteki Austriackiej w Krakowie (z wyjątkiem okresów pobytu na stypendiach naukowych w Austrii i urlopu naukowego). Moderowałam odczyty z licznymi autorami i autorkami, jak np.: Doron Rabinovici, Robert Schindel, Barbara Frischmuth, Gerhild Steinbuch, Karin Peschka, Reinhard Kaiser-Mühlecker, Claudia Erdheim, Sabine Gruber, Simon Deckert czy Sama Maani, jak również z naukowcami jak np. Peter Rychlo czy Ingeborg Gleichauf, oraz artystami jak np. Martinem Waltzem (aktorem teatralnym).

Byłam także koordynatorką współpracy Instytutu Filologii Germańskiej z Biblioteką Austriacką w Krakowie, co wiązało się m.in. ze składaniem zamówień książkowych, czasami z tłumaczeniem czy też tworzeniem notatek biograficznych autorów oraz z regularną współpracą przy organizowaniu spotkań z austriackimi pisarzami. Do moich zadań należało promowanie działań Biblioteki Austriackiej wśród studentów, a także uczniów krakowskich szkół ponadpodstawowych. Poza tym popularyzowałam wiedzę wygłaszając z ramienia UJ dwa nieodpłatne wykłady o historii literatury niemieckiej na Uniwersytecie Trzeciego Wieku w

Krakowie w 2011 r.

W okresie studenckim oraz przez kilka pierwszych lat po ukończeniu studiów pracowałam okresowo dla Internationales Bildungs- und Begegnungswerk, m.in. prowadząc dyskusje z młodzieżą polską i niemiecką związane ze zwiedzaniem wybranych miejsc pamięci w Polsce.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

W latach 2006-2009 byłam stypendystką Fundacji na rzecz Nauki Polskiej w ramach projektu „Mistrz” prof. dr hab. Kłańskiej. Projekt był poświęcony znaczeniu Biblii w literaturze niemieckojęzycznej.

Obecnie jestem członkiem zespołu w finansowanym przez DAAD projekcie naukowym GIP (Germanistische Partnerschaften) pt. „Regionen der Erinnerung. Raum und Gedächtnis in Mitteleuropa”, w którym uczestniczą Uniwersytet Jagielloński, Europa-Universität Viadrina (Frankfurt nad Odrą) i Babeş-Bolyai-Universität Cluj-Napoca (BBU). W ramach prac, kierowanych przez prof. Kerstin Schoor, badam twórczość Klubu Polskich Nieudaczników w Berlinie ze szczególnym uwzględnieniem ich tekstów literackich.

Poza tym wraz z pracownikami Europa-Universität Viadrina (prof. Ievgeniia Voloschuk, dr Kirsten Möller) złożyłam w październiku 2022r. wniosek o fundusze na projekt w PNFN / DPWS (Polsko-Niemieckiej Fundacji na rzecz Nauki, Deutsch-Polnische Wissenschaftsstiftung). Numer złożonego projektu pt. „Wieder Krieg in Europa“. Kriegs- und Fluchtnarrative im gegenwärtigen deutsch-polnisch-ukrainischen literarischen Kontext“, w którym pełniłabym w przypadku przyznania środków funkcję kierownika strony polskiej, to 100506.

W czerwcu 2022 r. złożyłam w Narodowym Centrum Nauki wniosek o grant OPUS. Tytuł planowanego projektu brzmi: „Uchodźcy zabierają głos. Niemieckojęzyczna proza autorów z Bliskiego Wschodu, którzy przybyli do krajów niemieckojęzycznych w nowym milenium”. Przeszłam pozytywnie przez pierwszy etap oceny merytorycznej wniosku, a obecnie czekam na wyniki drugiego etapu eliminacji.

W roku 2012 r. otrzymałam indywidualną nagrodę Rektora UJ za pracę naukową, a dokładnie za wydanie monografii doktorskiej. W 2009 i 2010 r. dostałam zespołową nagrodę Rektora za działalność naukową.

Jeśli chodzi o pozyskiwanie środków zewnętrznych, to większość funduszy na wydanie monografii *Narrative der islamischen Revolution im Iran...* zdobyłam ze środków OeAD, Österreichisches Kulturforum Warschau i w konkursie POB Heritage.

W 2021 r. napisałam recenzje dwóch artykułów do tomu związanego z konferencją

germanistów IVG, która odbyła się w lecie 2021 r. w Palermo. W 2017 r. przygotowałam recenzję artykułu naukowego dla „Przeglądu Zachodniego”. Poza tym napisałam recenzję jednego artykułu do tomu „Linguae mundi” z 2012 r.

W 2018 r. przyznano mi brązowy medal za długoletnią służbę.

Na koniec chciałam nadmienić, że w czerwcu 2016 r. zdałam w Niemczech egzamin TELC z niemieckiego języka medycznego na poziomie C1 (najwyższym możliwym w przypadku tego egzaminu).

